

FLORISTIK METAFORALARDA MILLIY MENTALITETNING AKS ETISHI

Qazaqova Nozima Abdulboqiyevna,

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Email: nozimakozakova2@ gmail. com

Boydadayeva Mukarram Shokirjon qizi

University of Business and Science

Lingvistika (o'zbek tili yo'nalishi)

1-kurs magistranti

E-mail: mukarramboydadayeva@gmail.com

Tel: +998999355451

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o'zbek tilining floristik metafora tizimi milliy mentalitet prizmasidan keng va chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'simlik nomlaridan kelib chiqqan metaforik birliklarning lisoniy-madaniy mohiyati, ular orqali o'zbek xalqining dunyoni anglash tarzi, turmush falsafasi, gender stereotiplari va estetik qarashlari qanday ifodalanishi ilmiy asosda ko'rsatib beriladi. Maqolada gul, daraxt, meva, o't va boshqa o'simlik turlariga oid metaforalarning konkret til misollarida tahlili amalga oshiriladi. Floristik metaforalar milliy tafakkurning til vositasidagi eng nozik in'ikosi, kognitiv-madaniy belgi tizimining muhim qatlami ekani isbotlanadi.

Kalit so'zlar: floristik metafora, milliy mentalitet, lingvomadaniyat, o'simlik nominatsiyasi, til va tafakkur, etnolingvistika, kognitiv lingvistika, kontseptual metafora, gender metaforasi, frazeologiya.

АННОТАЦИЯ

В данной статье проводится широкий анализ системы флористических метафор узбекского языка через призму национального менталитета. Исследование раскрывает языково-культурную сущность метафорических единиц, образованных на основе названий растений. В статье приводятся конкретные языковые примеры из узбекского народного творчества, художественной литературы и повседневной речи.

Ключевые слова: флористическая метафора, национальный менталитет, лингвокультура, этнолингвистика, когнитивная лингвистика, фразеология.

ANNOTATION

This article provides a comprehensive analysis of the floristic metaphor system in the Uzbek language through the prism of national mentality. The research reveals the linguocultural essence of metaphorical units derived from plant names, exploring how the worldview, life philosophy, gender stereotypes, and aesthetic values of the Uzbek people are encoded in them. The article includes concrete language examples from Uzbek folklore, literary texts, and everyday speech. It is demonstrated that floristic metaphors constitute a significant layer of the cognitive-cultural sign system and represent the most nuanced reflection of national thinking through language.

Keywords: *floristic metaphor, national mentality, linguoculture, plant nomination, language and thought, ethnolinguistics, cognitive linguistics, conceptual metaphor, gender metaphor, phraseology.*

KIRISH

Til — bu faqat aloqa vositasi emas, balki xalqning ruhiy olami, tarixiy xotirasi va milliy o‘zligining eng chuqur ifodachisidir. Har bir xalqning dunyoni idrok etish tarzi, tabiatga munosabati, estetik ideallari va axloqiy qadriyatlari — barchasi til orqali ifodalanadi va avloddan avlodga uzatiladi. Mashhur tilshunos V.fon Gumboldtning “Til — xalqning ruhi, xalqning ruhi esa tilidir” degan qoidasi bu haqiqatni eng lo‘nda tarzda ifodalagan.[1] O‘zbek xalqi qadim zamonlardan beri o‘simliklar bilan chambarchas bog‘liq hayot kechirgan: dehqonchilik, bog‘dorchilik, o‘t-o‘otshabada bilan davolash uning madaniyatining ajralmas qismi bo‘lib kelgan. Shu bois o‘zbek tilida o‘simlik nomlaridan kelib chiqqan metaforik birliklar — floristik metaforalar — g‘oyat keng tarqalgan va milliy mentalitetning eng yorqin lingvistik in’ikosi hisoblanadi.

Floristik metaforalar deganda o‘simliklar (gul, daraxt, o‘t, meva, don va boshqalar) nomlaridan kelib chiqqan yoki o‘simliklar olamiga taalluqli tasviriy vositalar asosida shakllangan metaforik ifodalar tushuniladi. Bu birliklar tilning leksik-semantik tizimida alohida qatlam tashkil etib, ularda xalqning milliy-madaniy tajribasi, estetik didlari, ruhiy-psixologik xususiyatlari va ekologik qarashlari mujassamlashgan. G.Lakoff va M.Jonson ta’kidlaganidek, “metafora — bu faqat so‘z san’ati emas, balki tafakkurning o‘ziga xos shakli”: biz nafaqat so‘lashganda, balki o‘ylaganda ham metafora orqali harakat qilamiz.[2] O‘zbek tilida guldek go‘zal, chinordek baquvvat, o‘tdek qovoq kabi iboralar buning yaqqol namunalaridir.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundaki, o‘zbek lingvomadaniyatida floristik metaforalar tizimli va mukammal o‘rganilmagan. Vaholanki, bu birliklar nafaqat til boyligini ko‘rsatadi, balki xalqning ruhiy-ma’naviy dunyosini, milliy xarakter

xususiyatlarini, tabiatga bo‘lgan munosabatini ham aks ettiradi. Z.D.Popovaning yozishicha, “floristik kod madaniyatda o‘simliklar dunyosi bilan bog‘liq barcha belgi va timsollar majmuasini o‘z ichiga oladi”.[3] Kognitivlingvistika va etnolingvistika nuqtai nazaridan floristik metaforalarni tahlil etish o‘zbek milliy mentalitetining til orqali ifodalanish mexanizmlarini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi.

Tadqiqot maqsadi: o‘zbek tilidagi floristik metaforalarning lingvomadaniy xususiyatlarini va ularning milliy mentalitetni ifodalashdagi o‘rnini aniqlash. Tadqiqot vazifalari: floristik metaforalar tizimini tasniflashtirish; ularning semantik-kognitiv xususiyatlarini o‘rganish; til misollarida milliy mentalitet belgilarini aniqlash; gender va madaniy stereotiplarni tahlil qilish.

ADABIYOTLAR TAHLILI.

Metafora nazariyasining rivojlanishida bir necha muhim bosqichlarni ajratib ko‘rsatish mumkin. Aristotel o‘zining “Poetika” asarida metaforani “bir narsaga boshqa narsaning nomini berish” deb ta’riflagan va uni badiiy nutqning asosiy vositasi sifatida belgilagan.[4] XIX asrda A.A.Potebnya metaforani tafakkurning asosiy shakli deb e’lon qildi va uning bilish funksiyasiga alohida urg‘u berdi.[5] Biroq bu sohada haqiqiy inqilob XX asrda yuz berdi.

G.Lakoff va M.Jonson o‘zlarining “Metaphors We Live By” (1980) asarida kognitiv metafora nazariyasini ishlab chiqdilar. Ularning asosiy tezisi shuki, metafora — til hodisasi emas, balki kontseptual tizimning bir qismi. Masalan, “MUHOKAMA JANG” kontseptual metaforasi ingliz tilida “He attacked every weak point in my argument”, “I demolished his argument” kabi o‘nlab iboralarda namoyon bo‘ladi.[2] O‘zbek tilida esa “HAYOT DARAXT” kontseptual metaforasi yuzlab floristik iboralarda ko‘rinadi: hayot daraxti, ildiz otmoq, shox-shabba yoymoq, so‘lmoq va hokazo.

O‘zbek tilshunosligida metafora masalasi bir qancha olimlar tomonidan o‘rganilgan. N.Mahmudovning “Tilning qalbini tanish” (2012) asarida o‘zbek badiiy tili metaforasining milliy-madaniy xususiyatlari atroflicha tahlil qilingan; olim metaforani “xalqning ruhiy portreti” deb atagan.[6] M.Yo‘ldoshev o‘zining “Badiiy matn va uning lingvopoetik tahlili” (2007) nomli tadqiqotida metaforaning badiiy nutqdagi funksional-semantik rolini ko‘rsatib, o‘zbek adabiyotida floristik timsollarning keng qo‘llanilishini qayd etgan.[7]

P.Qodirovning “O‘zbek metaforasi” (1985) monografiyasi bu sohada dastlabki yirik ilmiy tadqiqot sifatida alohida ahamiyatga ega. Olim o‘zbek metaforasining milliy xususiyatlarini, jumladan, tabiat bilan bog‘liq metaforik modellarni batafsil tahlil qilgan.[8] U.Normatov (2018) esa o‘zbek tilida metaforik nominatsiyaning

o‘ziga xos yo‘llarini o‘rganib, floristik metaforalarning semantik potentsiali juda keng ekanini ko‘rsatgan.[9]

Etnolinguistika yo‘nalishida E.Begmatovning “Hozirgi o‘zbek adabiy tilining leksik qatlamlari” (1985) asari floristik leksikaning madaniy belgilanganligini o‘rganishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.[10] A.Doniyorovning “Etnolinguistika va milliy mentalitet” (2021) tadqiqotida o‘zbek tili birliklari orqali milliy xarakter xususiyatlarini aniqlash metodologiyasi ishlab chiqilgan.[11]

Floristik leksikaga bag‘ishlangan maxsus tadqiqotlar orasida Z.Yunusovning “Floristik leksikaning lingvomadaniy tahlili” (2020) nomli dissertatsiyasi e‘tiborga loyiq. Muallif o‘simlik nomlarining o‘zbek tilida lingvomadaniy potentsialini, ularning frazeologik va metaforik imkoniyatlarini o‘rgangan.[12] N.Husanovning o‘zbek xalq maqollarida o‘simlik nomlarini tadqiq etishga bag‘ishlangan ishi ham floristik leksikaning lingvokulturologik jihatlarini yoritishda muhim ahamiyat kasb etadi.[13]

Xalqaro miqyosda N.I.Tolstoy va S.M.Tolstaya boshchiligidagi slavyan madaniyati maktabi floristik kod tushunchasini ishlab chiqib, uni barcha xalqlarda mavjud deb isbotlagan.[14] V.V.Kolesnova floristik metaforalarning universalligi va milliy-madaniyo‘ziga xosligini qiyosiy tarzda tahlil qilgan.[15] Ushbu xalqaro tajriba o‘zbek floristik metaforalarini o‘rganishda ham qo‘llanilishi mumkin.

TADQIQOT METODLARI.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan kompleks tarzda foydalanildi:

Tavsifiy-tahliliy metod: o‘zbek tilidagi floristik metaforalar tizimi hozirgi til holati asosida kuzatildi, tavsiflandi va tasnif qilindi.

Komponent tahlil metodi: floristik metaforalarda ifodalangan ma’no tarkibi, semantik komponentlar (semalar) va konnotatsiyalar aniqlandi.

Lingvomadaniy tahlil metodi: metaforik birliklarning milliy-madaniy jihatlari, ularning mentalitet bilan uzviy aloqasi o‘rganildi.

Kontekstual tahlil metodi: metaforalarning turli janr va uslublardagi matnlarda, nutq vaziyatlarida qo‘llanish xususiyatlari aniqlandi.

Kognitiv-semantik yondashuv: floristik metaforalarning kontseptual asoslari, ularning tafakkur modellari bilan aloqasi tahlil qilindi.

Qiyosiy-tipologik metod: o‘zbek floristik metaforalari boshqa turkiy va Sharq tillari materiallaridagi o‘xshash hodisalar bilan qiyoslab o‘rganildi.

Etnolinguistik tahlil: floristik metaforalar orqali xalq turmushi, urf-odatlar va qadriyatlar tizimidagi bog‘liqliklar aniqlandi.

Tadqiqot uchun material manbasi sifatida quyidagilar xizmat qildi: o‘zbek badiiy adabiyoti (Alisher Navoiy, Cho‘lpon, O‘yg‘un, Hamid Olimjon va boshqalar

asarlari); xalq ogʻzaki ijodi namunalari (maqollar, topishmoqlar, ertak va dostonlar); oʻzbek frazeologik lugʻatlari; kundalik va publitsistik nutq.

NATIJAR VA MUHOKAMA.

Oʻzbek tilidagi floristik metaforalarni quyidagi asosiy semantik guruhlar boʻyicha tasniflash mumkin:

a) Inson xarakter va maʼnaviy xislatlarini ifodalovchi metaforalar; b) Inson tashqi goʻzalligi va jismoniy holatini tasvirlovchi metaforalar; c) Ijtimoiy munosabat va statusni ifodalovchi metaforalar; d) Hayotiy qadriyat, falsafa va axloqni aks ettiruvchi metaforalar; e) Gender stereotiplari va oilaviy munosabatlarni ifodalovchi metaforalar.

Mazkur tasniflash oʻzbek milliy mentalitetida oʻsimliklar olamining qanchalik keng kontseptual maydon hosil qilishini koʻrsatadi. Sh.Safarov taʼkidlaganidek, “harbir milliy tildagi metaforik model oʻsha xalqning kognitiv xaritasini aks ettiradi”. [16]

Oʻzbek tilida gul obrazi milliy estetikaning markaziy elementi sifatida metaforik koʻchimda gʻoyat keng qoʻllanadi. Bu holat oʻzbek xalqining asrlar davomida gul etishtirishga, bogʻdorchilikka boʻlgan muhabbatini aks ettiradi. Oʻzbek xalq ijodida gulga bagʻishlangan qoʻshiqlar, maqollar, topishmoqlar soni boshqa oʻsimliklarnikiga nisbatan ancha koʻp.

Misollar: “Gul yuz” — goʻzal yuz; “guldek yashnadi” — rivojlandi, gullab-yashnadi; “yuragi gullab ketdi” — quvondi; “gul ogʻiz” — chiroyli soʻzlovchi; “gullagan yosh” — balogʻatga etgan davr. Hamid Olimjonning “Oydin kechalar” sheʼrida: “Gullarim ochildi, yulduzlarim chiqdi” — bu misrada “gul” baxt va sevinchning metaforasi. [17] Navoiyning gʻazallarida esa gulning parchasi — yor yuziga, tikoni — hijron azobiga ramz boʻladi: “Gul yuzingdin oʻzga koʻngul istamas koʻzum”.

Ayniqsa quyidagi gul turlari alohida konnotatsiyaga ega: Lola — oʻzbek mentalitetida qahramonlik va fidoiylilikning ramzi. “Lola qon ichida oʻsadi” maqoli Vatan uchun qurbon boʻlish gʻoyasini ifodalaydi. Nasrin (atirgul) — nazokat, ixlosmandlik, sevgining timsoli. “Nasrindek qiz” — nozik va goʻzal qiz. Rayhon — baraka, farovonlik va mehribonlikning ramzi. “Rayhondek yigit” — nafaqat chiroyli, balki xushxoʻy va mehribon yigit. Binafsha — kamtarlik va sadoqatning timsoli. “Binafsha kabi boshini eggandi” — kamtarona, izzatli muomalani bildiradi.

Oʻzbek lingvomadaniyatida daraxt obrazi eng koʻp qoʻllanadigan va eng koʻp qirrali floristik metaforalardan biridir. Daraxt metaforasi milliy mentalitetda uchta asosiy kontseptual modelni ifodalaydi: oila va nasab, kuch va matonat, abadiylik va umr.

Oila va nasab modeli: “Ajodlar daraxti”, “Shajara” (arabcha “draxt” soʻzidan), “urugʻ-avlod shoxlari” kabi iboralar oila nasabini tirik, oʻsib boradigan mavjudot — daraxt — sifatida tasvirlaydi. Bu oʻzbek mentalitetida oila muqaddas, tirik tizim ekani gʻoyasini koʻrsatadi. Maqol: “Daraxt ildizidan quvvat oladi, inson ota-onasidan”.

Kuch va matonat modeli: “Togʻ yeli egmagan chinor”, “Chinordek kuchli”, “Terakdek toʻgʻri” iboralari oʻzbek erkaklariga nisbatan qoʻllanuvchi eng olqishli sifatlar qatoriga kiradi. Choʻlponning “Daraxt” sheʼrida bu obraz ozodlikka intilishning timsoliga aylanadi: “Tirik boʻlsam, yashil boʻlaman, qurimasman.”[18] Abadiylik modeli: “Umr daraxti”, “ayriliq toʻy daraxti”, “soʻlgan daraxt” — bu iboralar hayot va oʻlimning, yashlik va qarilikni daraxt oʻsishi va soʻlishi orqali metaforik ifodalashga asoslanadi. Maqol: “Yosh daraxt egilur, qari daraxt sinur” — yoshlikdagi moslashuvchanlik va qarilikdagi qatʼiylik haqida.

Oʻzbek xalq maqollarida meva va sabzavot bilan bogʻliq floristik metaforalar soni judayam koʻp boʻlib, ular xalqning amaliy falsafasini, mehnat va natija haqidagi qarashlari, hayotiy donoligini aks ettiradi. Bu metaforalar, ayniqsa, tarbiyaviy-didaktik vazifani bajarishda muhim rol oʻynaydigan maqollar va nasihatlarda faol qoʻllaniladi.[13]

Mehnat va natija falsafasi: “Bogʻbon koʻrib, meva yeydi” — mehnat qilgan natijasini koʻradi; “Urugʻ ekmasang, hosil oʻrmaysan” — sababsiz oqibat yoʻq; “Ekkan olib, ekmagan topib yeydi” — mehnat va mehr haqida. Tabiiy etilish falsafasi: “Yetilgan olma oʻzidan toʻkiladi” — hamma narsa oʻz vaqtida boʻlishi kerak; “Achchi boʻlmasa, shirin bilinar” — qiyinchiliksiz qadri yoʻq. Sifat va mazmun: “Chuvalchlangan olmani yema, silliq boʻlgani ham bilinmasin”; “Qovunni koʻrib ol, xotinni soʻrab” — (sifat va koʻrinish haqida ifodalovchi maqol).

Inson fazilatlarini va ijtimoiy holat: “Uzum uzumdan rang oladi” — muhit taʼsiri haqida; “Oʻt yemagan ot semir, gap yemagan odam semir” — behuda soʻzga eʼtibor bermaslik; “Asalariday ish qilib, asalidek shirin yasha” — mehnat va farovonlik. “Don toʻliq boshiq egiladi” maqoli kamtarlik va bilimlilik gʻoyasini ifodalaydi: bilimdon, ulugʻ odam hech qachon manman boʻlmaydi, don toʻliq boshqoq yerga egilganidek.

Oʻzbek tilida oʻt-oʻtshabada va don-gʻalla bilan bogʻliq floristik metaforalar ikki qutbli semantik tizimni tashkil etib, milliy mentalitetning dialektik tabiatini aks ettiradi. Bir tomonda ijobiy, boshqa tomonda salbiy konnotatsiyali metaforalar qoʻshimcha qoʻyilgan.

Ijobiy qatb: “Sabzavorday yashnadi” — gulladi, rivojlandi; “Yashil oʻt kabi yangilandi” — yangi kuch bilan kirishdi; “Yashil yaylov” — moʻlchilik, baxt-

farovonlik makoni; “Hayot yashil” — hayotda umid bor. Don-g‘alla metaforasida: “Altinday don” — qimmatli narsa; “El donasi” — xalqning eng yaxshi vakili; “Ko‘zning go‘zali” — eng qadrli.

Salbiy qatb: “Begona o‘t” — nomaqbul, o‘zga muhitga tushib qolgan odam; “O‘t bosgan daho” — e‘tiborga olinmagan, unutilgan iste‘dod; “O‘tday ko‘karib ketdi” (salbiy) — nazoratdan chiqib ketish; “Yovvoyi o‘t” — tartibsiz, madaniyatsiz. Bu ikkilamchi semantik model o‘zbek xalqining tabiatni doimo beruvchi va oluvchi, yasharuvchi va so‘luvchi — ikki qutbli — sifatida idrok etish mentalitetini ko‘rsatadi.[19]

O‘zbek tilidagi floristik metaforalarning muhim bir qismi gender munosabatlarini ifodalashda faol qo‘llanadi va bu orqali o‘zbek mentalitetidagi ayol va erkak obrazlariga oid stereotiplarni yaqqol ko‘rish mumkin. Bu gender metaforalari ijtimoiy-madaniy tarixning til xotirasidagi izlaridir.[20]

Ayol obrazi ko‘pincha nozik, atrofiga xushbo‘y taratuvchi gullar — lola, nasrin, rayhon, binafsha — bilan bog‘liq metaforalar orqali tasvirlanadi: “Guldek qiz” — go‘zal qiz; “Lola yuz” — qizil yonoqli go‘zal; “Rayhondek ona” — mehmondo‘st, iliqlik taratuvchi ona; “Binafsha ko‘zlar” — to‘q binafsha rangli, chuqur ko‘zlar. Hamid Olimjonning “Oydin” she‘rida: “Sen bir gulsan, men sening bog‘boning” — bu misrada bog‘dorchilik ramzi orqali ayol-erkak munosabati ifodalangan.[17]

Erkaklar obrazida esa daraxtlarning kuchli va barqaror turlari — chinor, terak, archa, dub — ustunlik qiladi: “Chinordek er” — baquvvat va ishonchli eri; “Terakdek baland bo‘yli yigit” — uzun boylilik yigit; “Archadek mustahkam” — qat‘iy va barqaror. Maqol: “Er kishi terak bo‘lsin, xotin kishi nasrin” — erkak va ayolning oiladagi rollarini ramziy tarzda ifodalaydi.

Ushbu gender metaforalari bir tomondan o‘zbek milliy estetikasini, boshqa tomondan ijtimoiy-tarixiy sharoitda shakllanib qolgan gender stereotiplarini aks ettiradi. Bugungi zamonaviy o‘zbek diskursida — ayniqsa yangi adabiyot va publitsistikada — bu stereotiplarni qayta ko‘rib chiqish tendentsiyasi kuzatilmoqda: “Chinordek qiz”, “terakdek ayol” kabi inversiv metaforalar paydo bo‘la boshladi.

O‘zbek xalq og‘zaki ijodida floristik metaforalarning qo‘llanilishi ayniqsa ko‘zga tashlanadi. Topishmoqlarda: “Qizil ko‘ylak kiydi, bezak sozdi, qo‘shnilarini to‘yga chaqirdi” — javob: olcha. Bu topishmoqda olcha gullashi boshqa daraxtlar gullab-yashnashini bildiradi, ya‘ni jamoa va birlikning timsoli. “Yoshligida ko‘k, keksaligida ola, o‘lganda qora” — javob: g‘o‘ox. Bu erda g‘o‘xning rang o‘zgarishi hayot bosqichlari: yoshlik, etuklik va o‘limning metaforasi.

Maqollarda: “Yaxshi xotin — bog‘dagi gul, yomon xotin — arpadagi tikon” — oilaviy hayotdagi qarama-qarshi holatlar floristik metafora orqali ifodalangan; “Gulni

yaxshi ko‘rsang, tikonga ham chida” — yaxshilik bilan birga qiyinchilik ham keladi; “Cho‘lda ham gul ochiladi” — qiyin sharoitda ham iste‘dod namoyon bo‘ladi.

Alisher Navoiy g‘azallarida gulzor va bog‘ obrazlari ishq falsafasining asosini tashkil etadi. “Gulshan” — gul bog‘ — yori yashagan dunyo; “qush” esa oshiq qalbining timsoli. Navoiy ijodida floristik metaforalar tasavvuf falsafasi bilan uyg‘unlashib, yangi ma‘no qatlami kasb etadi: gul — ilohiy go‘allik, bu dunyo chiroyining timsoli.

XULOSA

Amalga oshirilgan tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek tilidagi floristik metaforalar milliy mentalitetning eng chuqur, eng ko‘p qirrali lingvistik qatlamlaridan birini tashkil etadi. Ular o‘zbek xalqining asrlar davomida shakllangan qadriyatlarini, estetik ideallari, ekologik ongi, gender qarashlari va tabiatga bo‘lgan alohida muhabbatini o‘zida mujassamlashtirgan.

Floristik metaforalar orqali o‘zbek milliy mentalitetining quyidagi asosiy xususiyatlari namoyon bo‘ladi: 1) Tabiat bilan uyg‘unlik va unga hurmat — tabiat nafaqat o‘rab turgan muhit, balki insonning ma‘naviy ko‘zgusi; 2) Go‘allikni ichki va tashqi fazilatlarining yaxlitligi sifatida idrok etish — “rayhondek yigit” nafaqat chiroyli, balki mehribon; 3) Oila va avlod davomiyligiga yuksak qiymat berish — daraxt metaforasi shajara g‘oyasini ifodalaydi; 4) Mehnat, sabr-qanoat va tabiiy etilish falsafasi — meva va urug‘ metaforalari; 5) Ikkilangan dialektik dunyoqarash — har narsaning yaxshi va yomon tomoni bor; 6) Gender rollarining tabiiy belgilanishi — gul va daraxt metaforalari orqali.

Floristik metaforalarni o‘rganish nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik, folkloristika, ijtimoiy psixologiya va ta‘lim uchun ham ahamiyatlidir. Bu tadqiqot yo‘nalishi bo‘yicha keng qamrovli lug‘at tuzish, o‘zbek tilini chet tillari sifatida o‘qitishda foydalanish va lingvomadaniy ta‘lim dasturlarini boyitish mumkin. Milliy mentalitetni floristik metaforalar orqali o‘rganish o‘zbek tili va madaniyatini yanada chuqurroq anglashning ilmiy samarali yo‘li ekanligini mazkur tadqiqot isbotladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

[1] Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984. – 397 с.

[2] Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. – Chicago: University of Chicago Press, 1980. – 242 p.

[3] Popova Z.D., Sternin I.A. *Kognitivnaya lingvistika*. – М.: AST, 2007. – 314 s.

[4] Аристотель. *Поэтика*. – М.: Художественная литература, 1957. – 184 с.

- [5] Потебня А.А. Мысль и язык. – Харьков, 1913. – 225 с.
- [6] Mahmudov N. Tilning qalbini tanish. – Toshkent: Ma’naviyat, 2012. – 208 b.
- [7] Yo‘ldoshev M. Badiiy matn va uning lingvopoetik tahlili. – Toshkent: Fan, 2007. – 192 b.
- [8] Qodirov P. O‘zbek metaforasi. – Toshkent: Adabiyot va san’at, 1985. – 176 b.
- [9] Normatov U. O‘zbek tilida metaforik nominatsiya // O‘zbek tili va adabiyoti. – 2018, 4-son. – B. 28–36.
- [10] Begmatov E. Hozirgi o‘zbek adabiy tilining leksik qatlamlari. – Toshkent: Fan, 1985. – 232 b.
- [11] Doniyorov A. Etnolinguistika va milliy mentalitet. – Toshkent: Akademnashr, 2021. – 256 b.
- [12] Yunusova Z. Floristik leksikaning lingvomadaniy tahlili. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020. – 180 b.
- [13] Husanov N. O‘zbek xalq maqollarida o‘simlik nomlari. – Toshkent: Fan, 1995. – 144 b.
- [14] Толстой Н.И. Язык и народная культура. – М.: Индрик, 1995. – 512 с.
- [15] Колеснова В.В. Флористическая метафора на русском и английском языках. – СПб.: Наука, 2003. – 198 с.
- [16] Safarov Sh. Kognitiv tilshunoslik. – Jizzax: Sangzor, 2006. – 92 b.
- [17] Olimjon H. Asarlar to‘liq to‘lami. – Toshkent: O‘zFA nashriyoti, 1965. – 1-jild. – 320 b.
- [18] Cho‘lpon. Asarlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1994. – 2-jild. – 416 b.
- [19] Tursunov U., Muxtorov J., Rahmatullayev Sh. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992. – 400 b.